

Jaros, Tadeusz

Powstanie Kościuszkowskie 1794 : wolność, całość, niepodległość

Przegląd Pruszkowski nr 2, 8-10

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POWSTANIE KOŚCIUSZKOWSKIE 1794

WOLNOŚĆ, CAŁOŚĆ, NIEPODLEGŁOŚĆ

Po haniebnym drugim rozbiore Polski, wśród nasilającego się ucisku i doznawanych upokorzeń od rosyjskiego zaborcy, budziło się w narodzie gorące pragnienie wydobycia Ojczyzny z upadku i poniżenia.

W kraju i poza jego granicami zaczęto tworzyć tajne związki, mające na celu wywołanie narodowego powstania zbrojnego pod wodzą Tadeusza Kościuszki.

Tadeusz Kościuszko

Powstanie wybuchło, kiedy opierając się redukcji wojska generał Antoni Madaliński ze swoją brygadą kawalerii narodowej podążył z Narwi do Krakowa. Na wieść o tym przybył do Krakowa Tadeusz Kościuszko. Tu na Rynku Krakowskim 24 marca 1794r. złożył przysięgę i ogłosił akt powstania biorąc w swoje ręce władzę dyktatora jako najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej. Hasłem powstania było: "WOLNOŚĆ, CAŁOŚĆ, NIEPODLEGŁOŚĆ".

"Kościuszko, objąwszy dyktaturę, głosił zasadę, która stać się miała jedną z podwalin nowoczesnej Polski: "Walcząc o wolność wszystkich ziem naszej miszkańców uszczęśliwić pragniemy." W rozwoju form demokratycznych upatrywał Kościuszko naj-

skuteczniejszą drogę prowadzącą do zwycięstwa." Powołał więc do broni lud wiejski, którego uzbrojeniem były kosy i piki. Zwiastowało to nową dobę w dziejach Polski. "Budził się do życia politycznego naród w najszer-szych swoich warstwach /.../ stawał do boju o wolność i niepodległość lud siemiężny". Postanowił też "przeprowadzić już w czasie powstania

Choraław, pod którą Tadeusz Kościuszko składał przysięgę 24 marca 1794 r.

był się naród polski w okresie walk o niepodległość. Ze wszystkich powstań to właśnie ogarnęło największą przestrzeń kraju. Akcja powstańcza rozwijała się w Krakowie, Warszawie, Wilnie i Wielkopolsce, a nawet w Inflantach i Kurlandii. Walka ta toczyła się równocześnie na dwa fronty, z Rosją i Prusami, a później także z wkraczającym wojskiem austriackim.

Bohaterski zryw narodu nie przyniósł jednak upragnionej wolności i niepodległości. Przyszedł tragiczny dzień 10 października 1794r.: klęska pod Maciejowicami i niewola Kościuszki. Wkrótce, 4 listopada, nastąpił bestialski szturm Suworowa na szaniec Pragi i rzeź jej mieszkańców, a 16 listopada 1794r. kapitulacja resztek wojska polskiego pod Radogoszczą i upadek powstania.

pewne reformy tymczasowe, które miały dać ludowi wiejskiemu konkretną poprawę jego doli, /.../ wydał kilka rozporządzeń i uniwersałó w, w których regulował położenie ludności chłopskiej. /.../ Znosił Kościuszko swymi uniwersałami poddaństwo, zmniejszał pańszczyznę, zapewniał posiadanie ziemi".

"Powstanie Kościuszkowskie należy do największych wysiłków zbrojnych, na jakie zdo-

"Kościuszko pod Raławicami"
(fragment obrazu J. Matejki)

Wraz z upadkiem powstania nastąpił trzeci rozbiór Polski. Trzy czarne orły, Rosja, Prusy i Austria "rozszarpały resztę Rzeczypospolitej i zaprzysięły sobie, że Polska zniszczona została na zawsze i nigdy nie pozwolą na jej odbudowę".

Powstanie Kościuszkowskie, choć upadło, to jednak "godnie uzupełniło Konstytucję Majową i wskazało drogę walki o wolność przez zbiorowy wysiłek całego narodu".

ROZBIORY POLSKI 1772 - 1795

